

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4.50 fil.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirii”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Mănușa.

— Noi și „Cultura Creștină”. —

Părintele Dr. Alexandru Rusu, redactorul responsabil al „Culturii Creștine”, ne aruncă mănușa, cu un gest de cavalier modern, în numărul din urmă (18) al revistei.

Mărturisim sincer, că am rămas la început, surprinși de acest gest implacabil și de tonul războinic, prea puțin potrivit cu un profesor de sfânta teologie și redactor al „Culturii Creștine”. Și mărturisim, că am rămas adânc rușinați, gândindu-ne la spectacolul, ce avea să urmeze: încăierarea alor două foi redactate de preoți, — dușmănia între două foi clericale din Blaj — spre edificarea sufletească a clerului din afară și a credincioșilor noștri.

Acest spectacol tragi-comic avea să urmeze, dacă ne-am fi înflăcărat și noi așa de repede, ca tânărul profesor.

Noi însă ne-am dat seama de ridicolul acestei situații, de aceea nici nu ridicăm mănușa, ce ni se asvârle, ci o lăsăm, deocamdată, în țărână.

Pentru orientarea cetitorilor dăm totuși unele lămuriri, cari privesc geneza acestei furtuni într'un pahar de apă.

*

Înainte cu trei ani, când s'a pornit revista, am salutată, cu toată dragostea frățească, apariția ei și am suprimat o mulțime de corespondențe ale preoților din afară, în cari se spunea, că apariția „Culturii Creștine” e cu totul de prisos. Deși am fi preferat și noi o concentrare a forțelor în jurul „Unirii” — lucru, ce s'a încercat în repetite rânduri zădărnice — totuși am înțeles rostul acestei reviste, la care s'au grupat profesorii seminarului nostru. O contemplăm drept un organ, în care se va face știință teologică — la

nivel academic — și ca atare umplea un gol binesimțit, în o vreme când coloanele „Unirii” erau ocupate de evenimentele vieții noastre bisericești-politice, la ordinea zilei. Puteam deci lucra mână în mână, împrumutându-ne chiar, câte odată, colaboratorii, lucru ce s'a întâmplat adese. (A se vedea nrul nostru de azi și chiar nrul din urmă al „Culturii Creștine”!)

Cum se explică deci, că părintele Dr. Rusu se pomenește deodată — chiar în o vreme, când foaia noastră se luptă cu nevoi materiale — că „Unirea nu-i iertată să moară, dar nici să trăiască în felul cum a trăit în ultimii ani?!”

E, va să zică, o executare, în toată rânduiala.

Pentru ce nu a spus d-sa vorba aceasta grea mai de vreme, dacă așa grozav de stricăcioasă i-s'a părut, „Unirea” în vremea din urmă?

Ori a ajuns la această sinistră concluzie, numai după ce „Unirea” și-a precizat atitudinea în chestia participării Arhierilor noștri la conferențele episcopatului catolic regnicolar, în contradicție cu părerea Dsale?

Avem convingerea, că aceasta este geneza supărării, căci părintele Dr. Rusu n'a putut scrie decât supărat, atâtea inexactități.

Dsa știe foarte bine, că oamenii, cari conduc „Unirea” de azi — și cari o conduceau și pe vremea, când dsa era încă pe băncile liceului — au făcut aceleași studii teologice ca și Dsa.

Încercarea Dsale de a ne contesta catolicismul bă până și atitudinea națională românească, va stârni pretutindenea zimbetul convenit. Așa se vede, că Dnia-Sa nu citește alte gazete. Altcum nu ne putem explica o atât de riscată afirmație.

Nu ne putem explica nici tonul grozav, în care vorbește.

În definitiv, nu crede dsa, că după o activitate publicistică de abia trei ani, e totuși prea av aerul, ce și-l ia?

Și-apoi Dsa trebuie să știe, că biserica noastră nu e alcătuită numai din profesorii seminarului teologic, ci din *totalitatea* muncitorilor în viaa Domnului, până la cel din urmă preot dela sate, care își îndeplinește slujba cu sfințenie chiar fără a se fi promovat de Dr. Theologiae.

Părintele Dr. Rusu, să rămână, deci liniștit.

Nu-i vom lua în serios *ofensa*, că noi stricăm mai mult decât folosim.

„Unirea” va merge pe drumul ei, în deplină convingere, că îndeplinește o muncă *folositoare și necesară*. Vom porni noul an, cum am pornit atâtea alții, cu nădejdea, că munca noastră totuși nu e zădărnice.

Noi ne vom urma cărarea noastră, iar „Cultura Creștină” pe a ei. Vom face și critică, dacă dorim. Asta pentru control. Domniile lor vor examina cu lupa dogmaticii toate articolele de igienă scrise de medicul nostru arhidiecezan, Dr. V. Hâncu, iar noi încă vom cântări — cu slaba noastră pricepere — gravitatea *academică* a articolelor din „Cultura Creștină”.

Vom ocoli însă, pe cât ne stă în putință, certurile, căci astea sunt rușinatoare și miroase a reclamă și a concurență.

Mănușa părintelui Dr. Rusu rămâne deci pe arenă.

Noi nu o ridicăm — deocamdată.

Se va resgândi poate dsa, va ridica-o, va scutura-o de praf... poate să mai aibă lipsă de ea, de pildă împotriva părintelui Man dela „Cuvântul Adevărului”, care e un adversar mult mai „periculos” decât noi...
Redacția „Unirii”.

Ministrul de instrucție și învățătorii confesionali. Ministrul de instrucție a dat în 29 Nov. o ordonanță la adresa tuturor autorităților școlare confesionale, aranjând de nou lefurile și așazisele competențe învățătorești. Încă articolul de lege XXVII dela 1907 dă autorităților noastre dreptul, să urce lefa învățătorilor fără primejduirea ajutoarelor și întregirilor dela stat, în proporția lefurilor, ce dă statul învățătorilor săi. De aici înainte lefa învățătorilor în anii de serviciu 7, 11—12, 15—17, 19—21, 23—25 și 27—29, poate fi urcată ulterior cu 200 cor., fără ca învățătorii să piardă ajutorul de stat. În anii de serviciu 31—33 și 35—37 pot primi 300 coroane urcare ulterioară de salar.

Învățătoarele, în anii de serviciu 9, 13—14, 17—19, 21—23, 25—27 și 29—31 pot primi 200 cor. urcare ulterioară de salar, iar în anii de serviciu 33—35 și 37—39 — 300 cor. În ordonanță se mai spune, că autoritățile școlare pot da învățătorilor și învățătoarelor ajutoare familiare și bani de chirie, dar numai în marginile în cari primesc acemenea ajutoare și bani de chirie învățătorii de stat. Când ajutoarele date de autoritățile noastre ar întrece ajutoarele date sub titlurile arătate învățătorilor de stat, învățătorii noștri își primejduiesc ajutorul de stat în mod proporțional, așa ca ei să nu poată primi mai mult decât învățătorii dela școlile statului.

Corespondență din Oradea.

Teatrul Antonescu la noi.

Ținutul nostru e cunoscut în obștea românească ca țara întunerecului, ca țara nelucrării generale în tot ce e românesc. În parte e adevăr, căci la noi nu se fac mani-

festatii, nu este viață întinsă culturală-națională. Dar cei-ce ne judecă, nu iau în socotină împrejurările măștere în cari suntem siliți să ne târim viața. E ușor să ne judece de prin Ardeal și de prin Arad; dar noi ardem în străinătatea asta, care ne cuprinde ca o zale de fier; ne înecăm în marea asta de streini, care ne copleșește, omorînd, nimicind cu puterea, cu preponderanța numărului și a averilor lumii acesteia orice avânt. Avem noi zel, avem voie de lucru și însuflețire, — dar suntem puțini, suntem slabi, imprăștiati, săraci, ducând abia traiul de toate zilele: și asta n'o n'țelege, cine nu-i părtaș în ea. Nu vreau să scuzi nepăsarea, nelucrarea nimănui, — constat numai, că împrejurările noastre sunt măștere, viața noastră e foarte grea, și deci orice lucrare românească, fie cât de mică are preț însemnat.

Prin Ardealul întreg și prin Arad nu-i „țara întunerecului“ se face multă vorbă. Oamenii noștri sunt mai bogați ca aceștia de pela noi; au avut și au conducători vrednici și zăloși, au puternica armă a culturii proprii și a foilor naționale, — cu toate aceste când e vorbă de fapte, când trebuie să se arete în fapte însuflețirea de prin adunări și din foi — suferim rușine și înfrângere pe toată linia: pildă învederată și dureroasă e complexul alegerilor pentru congregație.

Dacă astfel se poartă părțile curat românești: ce vom aștepta dela cei cuprinși de streini și de sărăcie?

Apoi și în părțile noastre se lucră. Se fac însă toate lucrurile în taină, fără vorba mare a publicității, gândul răsplății în însuș faptul săvârșit, nu în lauda omenească, care adeseori strică bunul mers și rezultatul pozitiv a aștorfel de lucrări.

„Hilaria“ trăește și înflorește; iuriștii generației tinere, damele române, — teologii

noștri, preoțimea lucră fiecare în cercul său fără șgomot; căci începutul e greu. Se lucră mult spre ridicarea vieții credincioase a sătenilor noștri, asemenea în taină.

Doar despărțământul „Astrei“ noastre nu desvoaltă activitatea sa, cu toate că el ar avea menire însemnată, și activitatea aceasta are firea aceea să fie publică, să se facă larmă în jurul ei. Activitatea „Astrei“ noastre tânjește, — ea om nou pe- aici nu cunosc cauzele. Socotesc însă, că cauza va fi aceea de-oparte, că sunt puțini inteligenți români, cari în urma concurenței ș'a perzecutărilor, felurite își pun și trebuie să-și pună toată energia întru câștigarea pâinei de toate zilele. Acest lucru le cuprinde întreaga vreme. Apoi vor fi și anii răi din urmă, scumpetea mare, care face ca oamenii să nu jerttească pe lucru care poate rămânea până la vremuri mai bune.

E drept că măcar conferințe practice ar putea să să țină; folos moral ar fi, și dacă de-ocamdată n'ar fi și material. Ar fi ascultate și urmate poate sfaturile bune, s'ar mai trezi sufletele din amorțeală; bibliotecă, cetitori pentru ele, membri ai „Astrei“ poate că n'ar fi de-ocamdată, dar s'ar pregăti calea și pentru aceasta.

Intellectualii cred că s'ar angaja la câte-o conferință poporală fiecare din domeniul său; și asta încă e activitate folositoare.

E greu, e foarte greu, să facem ceva lucru bun românesc; sunt prea multe și prea grele piedecile; apoi mai avem critici cari știu să zeflemizere orice încercare de lucru, iar ei n'ar binevoi, să facă mai corect, mai bine, — cum spun ei în critică că ar trebui să lucrăm.

Dar iată că în sărăcia noastră de lucruri mari, ne-au cuprins fiorii bucuriei și numai la auzul, că trupa Antonescu va juca și la

FOIȚA.

Clipe apuse.

(Sonet.)

Rămâi, rămâi în lumea ta curată
Și uită tot ce-ți amintește visul
Iubirii noastre stinse, uită-mi scrisul
Și patima nebună de altă dată.

Și nu-ți mai vie nici odată'n minte
Povestea mea din lacrimi țesută,
Ce-o asculta-i sfoasă și tăcută
Când luna doar, ne surădea fierbinte.

De s'o 'ntâmpla să ne 'ntâlnim vre-odată
Pe unde dragostea ni'i îngropată,
Să ne privim nepăsători și reci

Să ni se pară, cumcă nici odată
Nu ne-am iubit iubire adevărată,
C'am fost străini, și că vom fi pe veci.

Delamare.

Făt-Frumos din aer.

de Leontina Ciura.

(Continuare și fine).

— „De acum stați pe loc — zise ea — căci am ajuns în împărăția mea. Iată cununa de lauri care ți-am promis-o, ești vrednic de ea, vino să te încunun. De acum vei fi Craiul văzduhului“. Ridică cununa pe capul viteazului, care îmbătat de atâta fericire, apucă cu amândouă mâinile mijlocelul subțire al Crăiesii, care se îndoi ca o trestie ușoară, în brațele vânjoase de puterea dragostei.

Făt-Frumos strînse bine cu dreapta trupul fraged al Zânei, iar cu stânga purta acuma frâul păsării măiestre. Mai merseră câți-va pași până ajunseră la porțile palatului.

Deodată porțile se deschisără largi, ca de o mână nevăzută, iar din lăuntru lui se răspândi o lumină de credeai că soarele, luna și stelele, toate s'au înțeles, să lumineze fericirea celor doi îndrăgostiți.

Când Făt-Frumos atinse cu piciorul pragul palatului, Zâna se smânci cu putere din brațele lui, sări dreaptă ca o săgeată, oprindu-se în fața lui. „O tu, fiu de om îndrăsneț — zise Zâna — ești vrednic să fii nemuritor ca mine. Lăpădă-ți haina ta de muritor, și intră în lăcașurile nemuririi. Dar înainte de a pași peste pragul acestui palat, îți dau un sfat. Să intri așa, ca nice o ochire să nu mai arunci pământului, din care te-ai plamadit...“

Intr'o clipeală în jurul lui Făt-Frumos se făcu o besnă, de nu mai vedea nimic. Limbi de foc șerpuitoare, despicau cuprinsul, vuete îngrozitoare, urmate de trăsnete îi luară auzul, de se părea că toată mânia cerului s'a descărcat asupra lui. Făt-Frumos căuta pe dibuite după Zâna cea frumoasă, căci nu o mai vedea acum.

De jos, dinspre pământ se auzi niște glasuri chemătoare, plânsete înăbușite, suspine lungi și dureroase. Era un amestec de voci plângătoare, cari îl rechemau, și dintre

noi două seri. E un eveniment înălțător acesta, un eveniment însemnat, care lasă urme în suflete, le sguduie, trage brazde adânci și neperitoare, înalță, nobilitează.

Jocurile aceste sunt zile de sărbători pentru noi; nu e în stare nici unul din noi să spună ce simțește; furtunile, gândurile, bucuriile și avânturile rămân zăvorțite în suflete; toate aceste le simțim numai noi, le simțim fără să le putem spune.

Ne-am desfătat, ne-am bucurat din întreg sufletul nostru, cum numai noi cei lipsiți de astfel de plăceri sublime ne putem bucura.

În sfârșit: teatrul românesc la noi, artiști de-ai noștri între noi, și vedem cu ochii acele pieze, cari le cetățam numai, cu invidie curată, nerăutăcioasă față de ceice le pot vedea pe bină!

Mare-i bucuria noastră! Mare-i sărbătoreala, de care ne-au făcut parte artiștii, încât n'o putem spune prin cuvinte!

Toți Românii am alergat să luăm parte la această sărbătoare: teatrul orășenesc era plin de public ales, care a venit să se desfăteze. Au fost Români, cari au alergat din depărtări mari la această sărbătoare de înălțare, au fost chiar și țărani și țărance...

Străinii încă erau reprezentați asemenea bine, împinși de curiozitate, să vadă, să audă cuceritoarea artă românească...

Despre prestațiunile iubiților artiști n'am ce scrie; o știe întreagă obștea românească. Cunoaște arta sublimă, care a cucerit toate sufletele, care a câștigat clipe de recreare sufletească, care a lăsat urme neșterse și neuitate! Această artă perfectă n'are lipsă de comentarii.

În locul piezei „Legea iertării“ mulțera, — celor mai mulți — ne plăcea mai bine o pieză bună originală; (ni-se părea curios lucru: *comédie* — cu o sinucidere!!) Era de

față și un deputat guvernamental oarecare; a văzut zeflemizându-se chiar mijloacele, prin cari și el a ajuns în Cameră, putea foarte bine să învețe unele lucruri foarte folositoare!

Despre „Năpasta“ lui Caragiale n'avem ce zice: a fost sublimă sub toate raporturile!

„O căsnicie“ a colonelului *Ursachi* (ne mirăm de ce: *Ursaky* cu litere germane sau ungurești) a plăcut foarte mult, stărnind valuri furtunoase de voie bună și veselie.

Astfel trupa Antonescu și-a achitat frumos, minunat datoria față de noi. Ne-a câștigat clipe frumoase de recreare sufletească, ne-a arătat arta adevărat românească, care ajunge atât de rar la noi, ne-a întărit sufletele, bietele suflete chinuite, gonite, — spre câștigarea luminei curate și strălucitoare, care o varsă în suflete arta sfânta!

Correspondent.

Pagini științifice.

Razele catede, razele Röntgen și radiul.

De *Traian German*
profesor la gimnaziul din Blaj.

În cei din urmă 15 ani s'a făcut un progres nimitor pe terenul științelor naturale. Mai ales rezultatele, la cari s'a ajuns în domeniul electricității și al aerostaticii, împodobesc ca o adevărată cunună de lauri geniul omenesc. Dacă înainte cu 30 ani cineva ar fi îndrăsnit să susțină ca adevăr rezultatele științii de azi, de sigur afirmarea aceasta ar fi fost caracterizată de utopie —

un „pium desiderium“, — un visător, care n'ar fi iertat să aivă loc între oamenii cu scaun la judecată.

Vreau să dau în rezumat pe seama cetitorilor „Unirii“ rezultatele mai nouă la cari s'a ajuns în domeniul electricității. N'am să fac teorie, ci mă voiu mărgini numai la fapte, dând explicarea acelor.

Dar, ca să se înțeleagă pe deplin lucrurile, pe cari le voi expune, sunt nevoit a permite câteva noțiuni și fapte fără de cari nu se poate ajunge ținta.

*

E lucru aproape de obște cunoscut, că dacă vom lua 2 corpuri solide — se zicem: o bucată de cărbune și le vom băga într'un lichid, d. e. în soluțiune de salmiac¹⁾ atunci dacă vom atinge cu mâna cele două capete libere, al cărbunelui și al zincului, vom simți o contracțiune musculară, o sguduire în trup. Zincul, cărbunele și soluțiunea de salmiac să numește *element galvanic*, iar puterea care a produs sguduirea în trup e *curent electric*. În urma contactului dintre cele 2 solide cu lichidul, pe capetele eșite din lichid ale solidelor s'au aglomerat puteri, cari mai înainte n'au fost, una numită *electricitate pozitivă* cealaltă *electricitate negativă* și cari acum stau față în față ca 2 ostiri vrășmașe așteptând semnul de luptă, împreunarea celor 2 capete prin o sârmă, terenul de luptă e însăși sârma, iar lupta e împreunarea celor 2 electricități — e curentul electric. Nu ori-ce corp, care împreună cele 2 electricități, ci în general corpurile prin cari trece ușor căldura, prin acelea trece ușor și electricitatea, și pe lângă acestea mai e și pământul, apa și aerul umed.

¹⁾ Salmiacul e un fel de sare, care la culoare și gust samănă cu soda; să poate căpăta în farmacie și ori-ce prăvălie mai mărișoară.

care se limpezi ca unda unui părăiaș, glasul dulce al mamei sale. „Coboară la pământ, vino iarăși la mine“.

Făt-Frumos stătu înlemnit, răzămându-se de aripile pasării. „Să nu te uiți — îi zise ea — că suntem pierduți“.

Atunci glasurile de durere se întetiră, suspinele spintecau întunecul, străbătând golul ce se întindea, într'un șir lung și nesfârșit. Făt-Frumos simți o greutate în tot trupul, care îl apăsa pe ochi și piept, iar inima îi fu pătrunsă de dorul pământului. Atunci nu se putu stăpâni, și aruncă o ochire pe furiș pământului.

În clipa aceasta se făcu lumină puternică, fața Zânei se încruntă de puterea mâniei, buzele-i tremurau, iar ochii ei aruncau schintei de foc.

Puse mâna pe o sabie cu limbi de foc, ce atârna de poarta palatului, o ridică cu amândouă mâinile, în sus, apoi o lăsă să cadă cu putere asupra paserii care oa de un trăsnet, se despică în două, prăbu-

șindu-se cu viteaz cu tot, spre pământ.

„Viteaz ai fost — bolborosi cu mânie Zâna — om plămădit din pământul negru. Chemările lui au fost mai puternice ca ale mele. Dute, lapădați haina de muritor, iar sufletu-ți va fi al meu pentru vecie“.

*

Zâna se coborî pe un pui de nour spre pământ, și dintre vaetele și plânsetele oamenilor, îi răpi sufletul ridicându-l în slava cerurilor.

Așa a fost povestea lui *Făt-Frumos din aer*, al cărui suflet se desfăță și azi în împărăția văzduhului.

Comemorarea lui Aug. Bunea.

— Conferența dlui prof. *Stefan Pop*, ținută la *Academia populară*. —

Doamnelor și domnilor.

Astăzi se împlinesc 4 ani, de când, pe-o zi de toamnă, din mijlocul ocupațiunilor atât de feliurite și adesea așa de nepotrivate cu firea și chemarea celui ce trebuia să le

isprăvească, din trupul robust s'a smuls fără dureri, sufletul energic alui Augustin Bunea, bisericanul cucernic, învățatul erudit și neînduplecatului luptător pentru idealele scumpe nouă, — luându-și sborul, sus, în slava nemuririi, de carea s'a făcut vrednic. Vestea morții repentine a părintelui canonic Augustin Bunea, a căzut în toată românimea ca un trăsnet din senin, iar jalea ce s'a desfășurat la groapa marelui defunct a învederat că aceea a fost generală. Dar, să ni se ierte, noi credem că numai cu atâta, un neam și o biserică ce-și știe respecta bărbații săi, nu s'a făcut cât trebuie, nu putem fi îndestuliți, — iar până când mormântul istoricului Bunea, va rămânea, știe Dumnezeu câtă vreme, însemnat abia cu o cruce modestă de lemn, neamul românesc, și mai ales biserica noastră unită, care așa de frumos și înălțător a știut atunci sub impresia morții Lui, să-i deie cinstea cei datora, încă nu și-a achitat „prinosul“ său memoriei canonicului Bunea. La toate neamurile culte ridicarea de monumente personalităților marcante este o datorie de recunoștință pentru faptele săvârșite în folosul binelui public, iar oameni de valoarea părintelui Augustin Bunea, la orice neam, ar face parte dintre cei mai aleși, — pentru că a lucrat pentru obștea întreagă.

Celor mai mulți dintre On. ascultători — sunt sigur — le este încă proaspătă în memorie figura robustă și ținuta mândră a

Corpurile prin cari trece uşor electricitatea, se numesc *conductori*, iar corpurile prin cari trece anevoie, sau peste tot nu trece electricitatea, cum e bună-oară lemnul, sticla, ceara etc., să numesc *izolatori*.

Să împreună prin o sîrmă cele 2 capete libere ale solidelor din lichid, cari capete de aici în colo le vom numi poli, cu o sîrmă şi când s'a început încăierarea de luptă de-odată rupem la mijloc sîrma; vom vedea atunci cum s'ar schimbi însoţite de pocnituri între cele 2 capete ale sârmei — cei doi duşmani să privesc cu mînie, şi o partidă, şi cea-alaltă trimite schinte fugă-rătoare însoţite de bubuitul armelor până atunci, până când distanţa dintre cele 2 cete nu va fi destul de respectabilă.

Schinteile acestea electrice dintre cele două capete ale sârmei au mare asemănare cu schinteia fulgerului, şi chiar aceasta asemănare a fost un indemn, ca să se ocupe mai deaproape cu ea, să-i cunoască proprietăţile, să-i afle tainele şi prin aceasta să se deslege o enigmă a naturii — *fulgerul*. Sumoşia omenească nu s'a mărginit la atîta: să cunoască ce e fulgerul ca adecă e o *schinteie electrică*, ci a mers cu un pas mai departe: a îndrăsnit să-şi ridice mîna spre cer şi cu un zimbet ironic pe buze să prindă şi să se facă stăpîn pe fulgerul scăpărat de pleasna sbiciului prorocului Iliu, după credinţa poporului.

Nu am de gând să mă ocup cu fulgerul, să schitez studiile făcute privitor la schinteia electrică — acest fulger în miniatură.

a) Razele catode.

Să luăm un tub închis de sticlă cam de 15—20 cm. lung, provăzut la cele 2

capete cu câte un cârlig de metal de cari cari să începem cele 2 capete ale sîrmei, şi cari în partea din tub să fie provăzute cu câte o lamelă. Capetul tubului de care începem polul pozitiv îl vom numi de-acum *anod*, iar de care începem polul negativ — *catod*. Duşmănia se va continua şi în tub: vom vedea schinteierile şi vom auzi bubuiturile şi acum. Dacă cu ajutorul unei maşini pneumatice vom rări aierul din tub — se schimbă faţa luptei: mânia nu mai e aşa înversunată, bubuiturile vor fi mai domoale, schinteia începe să se prefacă într'un fel de negura.

Iar dacă aierul e de tot rărit, încă presiunea aierului din tub abia e de 1 mm — deja abia mai putem vorbi de duşmănie între cele 2 tabere, ci aspectul luptei acum va fi simpatice şi atrăgător: în jurul anodului dealungul tubului vom vedea mai multe straturi de lumină colorate totuşi deschise, cari cuprind spaţiul din tub cam de jumătate. După ele va urma un strat necolorat, apoi în apropierea catodului precum şi pe catod iar vom vedea un strat colorat.

Să mergem cu un pas mai departe şi să rărîm din nou aierul din tub astfel, încât presiunea să fie numai 0,1 mm. Fenomenul descris mai înainte din nou ia altă înfăţişare: straturile colorate de către anod se retrag tot mai mult dar în schimb ocupă teren tot mai mare straturile colorate din partea catodului, iar catodul se va înbrăca în haină purpurie, emitînd neşte raze violete, cari vor străbate până aproape de anod; sunt *razele catode*. Lupta deci a încetat, cei doi duşmani s'au îmbrăcat în haine de sărbătoare — haina păcii, anodul recunoaşte superioritatea duşmanului său, care acum îi întinde mîna de împăcare: *razele catode*.

Să vedem pe scurt, ce proprietăţi au aceste raze:

1. Ele se propagă pornind de pe catod în linie dreaptă, ca şi razele de lumină;

2., dacă în calea lor ajung la un corp netransparent, atunci în dos vom vedea umbra corpului, ceea ce dovedeşte încă odată, că se propagă în linie dreaptă;

3., razele catode încălzesc corpurile cari le stau în cale (ca şi razele de lumină);

4. dacă razele acestea ajung pe pereţii tubului, sau d. e. în tub panem bucati de micaele, atunci produc fenomene de fluorescenţă, adică de pe locul acela vor eşi raze de lumină colorate;

5., dacă apropiem de tubul cu razele catode un magnet, atunci razele acestea se vor abate din calea de mai înainte — *magnetul le atrage*.

Întă câteva dintre proprietăţile mai însemnate ale razelor catode.

De sine se pune întrebarea, că ce sunt razele acestea? şi cum se produc? Pentru a putea da răspuns acestor întrebări, trebuie premis următorul fenomen:

Să luăm un tub de sticlă în forma literei U, aşadar un vas de sticlă cu 2 braţe, la care fiecare braţ să fie provăzut cu câte un cârlig de metal, cum spuneam, şi de tubul pentru razele catodice, dar aici partea din tub a cârligului să fie o lamelă de platina. Să umplem tubul cu apă şi să începem curentul electric. Care va fi rezultatul? Vom vedea că apa margelează, adecă din ea se ridică beşicuţe mici de gaz, iar apa scade treptat în amîndoua tuburile. Gazele din cele 2 tuburi vor fi hidrogen şi oxigen, adecă părţile constitutive ale apei. Lucrul se explică astfel: E fapt constat, că fiecare părţea din fiecare corp conţine şi electricitatea pozitivă şi negativă în mă-

canonicului Bunea, mersul domol şi măsurat a omului acestuia aşa de adânc sbuciumat de cele mai grele probleme a bisericii şi neamului românesc de dincoace. Numai dacă te pierzi, în nenumăratele pagini a vastei sale activităţi, poţi măsura frământările ce se sbăteau sub fruntea-i încruntată. Şi nu-i de mirat, pentru că părintele Bunea a fost „un învăţat în toată puterea cuvîntului, spirit critic, deosebit de pătrunzător, minte constructivă din acelea rare, care caută a clădi totdeauna din rezultatul sigur al cercetărilor, un sistem.” (Iorga: Oameni cari au fost).

În cele următoare vom cerca, întru amintirea tristei zile de 30 Nov. 1909, să construim, cât ne permit puterile şi împrejurările, o schiţare biografică a vieţii şi activităţii drului Agustin Bunea. „omul de un merit aşa de mare împodobit cu atîta modestie”, (Iorga l. c), bărbatul luminat, caracterul nobil şi cu totul de omenie şi sprijinitorul desinteresat a cauzelor bisericii şi neamului său.

Agustin Bunea a văzut lumina zilei în 4 Aug. 1857 în Vad, comitatul Făgăraşului. Tatăl său era preot. Cunoştinţele prime şi le-a câştigat în şcolile grăniţoreşti din Vad şi Ohaba, iar liceul l-a făcut la Braşov şi Blaj, de unde fericitul de veşnică pomenire arhieru Dr. Ioan Vancea de

Buteasa, în anul 1877, toamna, îl trimite la Roma să facă studii de teologie şi filosofie.

Tinărul fecior de preot românesc din ţara Oltului a trebuit să tresară în sufletul său necorupt de cultură străină ungurească ori nemţască, când s'a simţit la acel îndoi leagăn al neamului nostru, în Roma glorioşilor Impăraţi şi Papi. Şi poate, fără să priceapă — în tainicele falduri ale inimii sale, fiori neînţeleşi îl vor fi încercat pe acest elev de teologie, când îi vor fi trecut prin minte, amintirea glorioasă a celor mai luminaţi bărbaţi ai neamului nost dela începutul veacului 19, a căror urmaş vrednic şi mare s'a făcut

Aici în Roma a avut apoi prilejul să-şi cultive mintea şi inima la toate izvoarele ce ofera Roma unui suflet insetat şi idealist.

Obicinuit de tinăr la o disciplină severă şi la împlinirea acurată a datoriei faţă de Dumnezeu şi superiorii săi, tinărul Aug. Bunea, rentors dela Roma, la porunca Arhierului intră la oficiul arhidiecezan, ocupând o modestă slujbă în cancelarie. Dar fiindcă în Bunea sălăşluia o energie fără păreche şi o ambiţiune rară, tinărul cancelist, pe urmă profesorul şcolilor noastre din Blaj, publica în coloanele diferitelor ziare şi reviste, articole din domeniul teologiei şi istoriei şi scrisă şi politică. La 1888, fericitul Vancea îl chiamă secretar, ceea ce pentru tinărul preot a fost foarte notăritor. Arhierul Vancea, a recunoscut din bună vreme calităţile ex-

traordinare ale preotului modest din curtea sa şi l-a chema lângă sine, să-i fie mîna sa dreaptă chiar într'o vreme de grea cumpănă pentru biserica noastră. Cu toate greutatele slujbei, ambiţia secretarului metropolitan se întăreşte, creşte tot mai tare şi după isprăvirea multelor afaceri secretariale — în chilia sumbră a castelului metropolitan, unde-şi avea locuinţa, Bunea pregătea aspre săgeţi în contra multor erozii ştiinţifice şi mai ales istorice. Perseverant în muncă şi râvnitor după câştigarea de noi cunoştinţe, în vreme scurtă secretarul metropolitanului Vancea, ajunge un neînduplecat luptător al tuturor chestiilor vitale a bisericii şi neamului.

De timpuriu a observat că-s foarte multe primejdiile şi atacurile ce se îndreptau sistematic asupra bisericii sale, şi de aceea împreună cu mai mulţi soţi, ca să poată face faţă atacurilor tot mai vehemente, înfiinţează organul de publicitate „Unirea”, în coloanele căreia, prin o serie nesfârşită de articole de polemie lămurăste documentar: 1., *valoarea culturală şi morală a actului „Unirei”*, apoi 2., *situaţia de drept a bisericii noastre faţă de celelalte confesiuni catolice* şi 3., alte multe „Chestiuni din istoria şi dreptul bisericii”.

(Va urma.)

sură egală. Dacă acum lăsăm să treacă curentul electric prin apă, acesta desface fiecare picur în părțile din care se compune — hidrogen și oxigen — și prin aceasta desface și cele 2 electricități. Descompunerea aceasta a apei se numește *ionizare*, iar particulele, în cari s'a descompus — *ioni*. Nu numai apa, ci orice alt lichid se poate ioniza.

(Va urma.)

Trupa Antonescu la Blaj.

Au fost, am visat și acum trăim din amintiri...

Nu știu să fi încercat vre-o dată o mai înaltă simțire de mândrie pentru cultura adevărată și românească a publicului nostru ca Sâmbătă, în 29 Noiembrie n., când seara la reprezentarea ultimă a dragilor noștri artiști, sala de gimn. a liceului era ticsită de lumea imensă, ce a alergat din mari departări, să-și mai vadă odată, pentru ultima oră în anul acesta, pe acești neobosiți și idealști apostoli ai culturii și a frumosului.

Și nu știu când vom putea încheia bilanțul definitiv al datoriei noastre, față de zelul, osteneala, dragostea și jertfele ce au adus pentru noi acești frumoși și dragi preoți ai Taliei române, pentru publicul ardelenesc. Ca într-o dulce reverie ni-se înșiruie înaintea ochilor miile și zecile de mii de spectatori tineri și mai ales bătrâni, cari poate încă niciodată în viață n'au simțit beția caldă și muzica cerească a limbei românești rostită cum trebuie: corect, dulce și curat. „De pe Salăjie“ și „dân“ Bănat, dela Brașov și din „Oragyo“, dela *Balgradul* lui Mihail Viteazul și până la munții umbroși ai „Bihariei“ — peste tot pământul românesc din Ardeal, sub durata „turneului“, s'au trezit acești fiori, s'au zamislit aceleas tresăriri, și a înflorat acelaș gând mare: unitatea culturală a tuturor Românilor. Conștiința publicului de dincoace s'a manifestat, aproape ca nici odată, în fața artei și a culturii, în chip unitar, iar dorul de a-și alina setea sufletului la izvoarele artei, învederează tot mai mult, lipsele uriașe ale sufletului neamului nostru de dincoace, lipse, ce nu pot fi îndestulite niciodată, cu produsele artei și culturii ungurești, — învederează absoluta lipsă a unei trupe românești stabile.

Sâmbătă s'a jucat o comedie ușoară „*Puculița*“; — e o localizație și e cu haz. Feliul nefutrecut, cum dna Antonescu, a știut ținea pe madam de Schadney a stros încă odată admirația publicului. Lupta lăuntrică a femeii cinstite și adânc jignite de mârșevnia unui curtezan mizerabil, era admirabil ascunsă sub masca „unei cochetării“ a la dsoara Eva, o cântăreață, cu carea avea de-a face pețitorul dnei Schadney. Ceialți 2 parteneri din „*Puculița*“, prin desfășurările lor situații comice au stors publicului furtunoase ovații.

În noaptea furtunoasă apoi a fost un răset desfășurat, abia te-ai liniștit nițeluș și din nou te umflai... de râs. Și se putea altcum, dacă *Nae Ipingescu* (Brezeanu) a fost „terrebel“, iar dnei, madam *Veta* (dna Cincurescu), consoarta lui *Zitrică inimă rea* (Georgescu) carea voia să se prăpădească, pentru că „*Chiriace puiule*“ (Mărcu-

lescu) era supărat pe ea, — au fost la culme? Natural, că jocul și pățaniile Zitei (dș. Sterescu) *desvorțată și romanțioasă*, precum și apariția *studintelui în drept și publicist R. Vent* (dl Antonescu) nu puteau să nu stoarcă hohotele cele mai sincere...

Dar ce folos? Acele au fost numai, au trecut, iar noi trăim cu nădăjdea că iubirii noștri artiști la anul iar ne vor cerceta. Au doară n'ați fost Duminecă seara la Academia populară să auziți ce-a făgăduit dl director Antonescu? Noi, cari am avut fericirea să le putem câștiga concursul și pentru *Academia noastră modestă*, — doamna Antonescu și dd. Antonescu și Mărculescu au avut aleasa bunăvoință să ne declameze versuri alese din autorii români, — suntem încredințați că *dragostea* a vorbit prin rostul dlui Antonescu, când mulțimea dlui Dr. Maniu și prin el tuturor Românilor de dincoace, pentru dragostea aceea nesfârșită cu care publicul i-a întâmpinat și îmbrățișat pretutindenea. *La anul cu bine*, — a zis.

Duminecă seara apoi s'a dat o masă de adio în onoarea iubitorilor artiști. Animația a fost veselă, și în cântări, veselie și vorbiri frumoase, numărul mare și ales al mesenilor ș'a petrecut foarte bine până câtră ziuă, când am fost siliți să ne vedem și de-ale odihnei, căci, de, până la 8 din zi, când se încep slujbele, nu mai era chiar mult. — Am fost, am visat și acum trăim cu nădejdi...

T.

Diverse.

Joi în 4 Decembrie a. c. fiind sărbătoare — *Intrarea în biserică* — numărul proxim al „Unirii“ va apărea Sâmbătă în 6 Decembrie a. c. la orele îndatinate.

Cătră On. Cetitori. După ce suntem la sfârșitul anului, și unii dintre On. abonenți nu ni-au trimis încă nici până acum nimic, nici din restanța anilor trecuți și nici din abonamentul anului curent, — venim a-i ruga cu tot respectul, să binevoiască a-și face datorința și să ne trimită *prețul abonamentului*. Foaiă are mari lipse și nu aștepte nime să-i meargă gratuit, iar redacția, pe lângă muncă nerăsplătită, să se îngloade și în datorii.

Redacția și Administrația.

Expoziția cea mare ce se va organiza la semicentenarul de domnie al Regelui Carol, se proiectează pentru anul 1916 și se va ținea în noul Parc Național ce va fi cuprins de la șosea la Herestrau.

Comisar general va fi tot dl dr. Istrati, fostul comisar al expoziției de la Filaret din 1906. Guvernul va prezenta proiectul de cheltuieli — în suma de 10 milioane — încă în sesiunea aceasta a Parlamentului.

Seminar teologic pentru fete în Moscva. Sub patronatul marelui ducesse Elisaveta Teodorovna cumnata țarului, greco-orientalii ruși în viitorul cel mai apropiat vor deschide primul seminar teologic pentru fete. Cursul teologic va fi de 4 ani și vor fi primite

numai fetele, cari vor produce certificat de maturitate îndestulitor.

Planul de învățământ va fi acelaș, care e în vigoare la seminarul teologic din Rusia, cu excepțiunea liturghiei, care nu va forma obiect de predare.

După terminarea cursului teologic de 4 ani, absolvențele vor putea fi aplicate în deosebitele școli ca catehete.

Laicii și amvonul. Guvernul norvegian a dat un ordin, prin care permite, ca în bisericile luterane și laicii să poată predica, astfel că oricine, având știința de lipsă și fiind cu purtare morală neeseptionabilă, cu ocaziunea serviciului divin să poată vorbi de pe amvon. Iși poate oricine închipui, în ce hal a ajuns protestantismul în Norvegia, când arma lor cea mai puternică a ajuns din mâna preoților predicatori în mâinile laicilor.

În jurul alegerii noului rege al Albaniei. „*Frankfurter Zeitung*“ află din Constantinopol că toate puterile au aprobat candidatura prințului de Wied la tronul Albanez. Regele Carol al României a comunicat puterilor europene condițiunile sub cari prințul de Wied a hotărât să primească tronul albanez. Puterile au comunicat guvernului provizoriu din Valona să aproabe candidatura prințului de Wied — guvernul din Valona va contesta pe toți șefii albanezi la Valona și în Decembrie va trimite o deputație la Potsdam care va oferi prințului de Wied tronul albanez — acesta va primi candidatura, iar în Ianuarie va veni în Albania. Chestia tronului albanez a fost rezolvată definitiv cu ocazia vizitei primului ministru rus Kolonzev la Berlin.

Groaznica nenorocire la Berlin. Un tren de manevre a dat, la Karlshorst, peste un grup de lucrători din cari 7 au fost omorâți iar unul grav rănit.

Accidentul aviatorului Dancourt. Renumitul aviator francez, plecat din Paris cu gândul să zboare până la Cairo, nu ș'a putut împlini visul, deoarece precum se anunță din Adana, în trecerea munților Taurus din Azia-mică a fost luat de un vârtej de vânt care putea să-l coste viața. Aviatorul văzând pericolul nu ș'a pierdut prezența de spirit, ci în sbor planat a nixuit a se cobori. Aproape de pământ înse aparatul s'a răsturnat fiind complet distrus. Din nenorocire atât Dancourt cât și însoțitorul său Roux au scăpat teferi. Amândoi se vor întoarce cu trenul la Paris.

Scufundare de pământ. Din Sigetul Marmației se scrie, că în comuna Rónaszék a început să se cufunde pământul pe întinderi mari. Lucrul vine de acolo, că în hotarul a acestei comune au fost pe vremuri mai multe mine de sare, părăsite acum de sute de ani. Până acum nime nu știa de ființa acelor sfredeleturi largi și adânci subpământene. Aceste găuri înmuindu-se de anul ploios, fac să urmeze scufundarea pământului, care a început a pune pe gânduri pe locuitori. Pentru a împiedeca prăbușirea hotarului, deregătorile de băi au poruncit umplerea acestor goluri de pământ. Dar această măsură pare că nu va fi ducătoare la scop.

Acelaș lucru se vestește din Oena (Händel) unde încă s'a început să se scufunde pământul.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

Dela Cuhea plecăm la 3 ore spre

Șaieu—Sajó.

Spre Șaieiu. Primirea.

O comună mică în raport cu celealte, așezată la întâlnirea alor 2 vălcele, ce coboară cântecele, dorurile și năcazurile Poenarilor și Botizenilor, cari cu cât se departă de obârșie, cu atât întimpină mai puțin răsunset.

La plecare ploaia începe din nou. Ni-se spusese deja din Seliște, că poporul în ignoranța lui e în credința deșartă, că Vlădicul aduce ploaia. Spuneau adevărat bătrânii, că prin anii 1860, când umblase primul episcop în vizitație canonică în Maramurăș încă a tot ploiat și a fost frig, ba a chiar nins vara. Au fost apoi vremuri grele. Acum sunt ispitiți a crede aceasta văzând, că nu conținește ploaia. Vor fi avut ei suspițiuni de aceste în neștiința și năcazul lor, dar de altă parte le era cu mult mai mare bucurie, că-și văd Părintele în mijlocul lor, mângâindu-i și îmbărbătându-i. Privind în fața veselă și blândă a Părintelui binevoitor, auzindu-i glasul dulce, mângâitor, uita pentru moment toate durerile, năcazurile și multe speranțe și visuri de un viitor mai bun îi ispiteau. Așa a fost aceasta în întreg Maramurășul. Gândindu-ne la aceleași lucruri, având aceleași visuri cu poporul nu ne sinchisea nici pe noi ploaia și când am plecat din Cuhea. Noi ne-am și fost datat cu ea.

În cale spre Șaieu terenul se deschide tot mai mult. E șes destul de întins plin numai de cucuruz. De grâu nu e vorbă în Maramurășul românesc. Trecem pe lângă moșia «Gârbova» a lui Dr. Ilie Mariș, avocat și director de bancă în Sighet din Jeud. E aranjată frumos și bine cu pomăt, ca nici o altă moșie până la Sighet. În stânga pe o vale îngustă rămâne Jeudul.

Călăreții după datină. În Șaieu o poartă triumfală cu inscripția: «Întru mulți ani dispunătorule», iar tabla pe care e scrisă e încadrată în tricolorul patriei. Sunt apoi o mulțime de stegulețe în aceleași colori, dar în mai multe fășii și nu numai trei.

Binevențează notarul Rothschild Salamon unguerește. Evrei sunt mulți și aici. Poporul aleargă cu mult zor să poată intra în biserică. O bucurie deosebită pe fețele tuturor. Portul e cel îndatinat. Nu folosesc atâtea căciulițe, ci mai mult pălării și încă și de paie. Femeile își cam mestecă portul cu rochii.

În biserică și școală.

În biserică veche, mică, indesată predică Presfinția Sa purcezând din textul: «Cine va răbda până în sfârșit mântui-se-va». (Mtt. 10, 22). Îi îndeamnă să fie statornici în credința catolică. Chiar un inger din cer de s'ar pogori și ar învăța altcum, să nu se abată dela credința cea adevărată. La sărutarea s. cruci s'au prezentat 415.

Ca în toate bisericile de până acum sunt și în Șaieu cruci și obiecte după ritul latin. Și aici apoi ca și în

Săcel și Cuhea se folosesc clopotele pentru îndemnare la ingenucheare. Sunt multe cununi de ale morților cu incipții unguerești. De-asupra icoanei Mântuitorului la ușile împărătești e sf. Antonie. Pe pereți sunt o mulțime de icoane mici dela Nicula, fără nici o valoare și formă acoperind pictura mai frumoasă, veche de pe pereți.

Iconostasul e frumos. Nu e în formă de semicerc ca cel din Cuhea, ci orizontal. De-asupra sunt 12 proci, din jos apostolii. E sculptat în lemn, pictura pe pânza. În altar este o pictură ca în Cuhea cu inscripția: «Ca o viță s'a închiput sângele, ce a curs din coasta Domnului nostru Isus Hristos».

După rugăciuni mergem la școală. Învățătorul Alex. Micle, binevențează cu »Osana» etc. Când eșiam dascălul a întreat, unde mi-e parapeul? Un țaran cu expresia feții nu prea inteligentă i-l întinde cu cuvintele: «Itt van». Școala e însă slabă.

La casa parohială se face vizitație, fiind preot Ștefan Ilniczky, un bărbat înalt, brunet, bine făcut, cu privire visătoare. E vădov, are copii mari, unul medicinist, cari par a vorbi în casă numai unguerește.

Vizitație canonică.

Curatorii îi sunt Mihai Petrovay, Ioan Griguța, Ioan Petreș Ion Petrovay, George Dunca Eerini recte a Irinii, George Dunca, Ioan Dunka Năstaki recte a Năstachi, Ștefan Duncă.

Se constată, că protocolul esibitor e din 1893, protocolul sedințelor curatoratului din 1898, tot de atunci al espedițiunilor postale, al predicilor și catihezelor din 1900. Matriculele botezașilor, cununașilor, morților din 1829, cercularele din 1809. Ziarul bisericeii din 1894. Averele în bani 142 cor. 21 f., în obligațiuni private 1636 cor. 80 f. = 1779 cor. 01 f. Porțiunea canonică e 18 jughere. Contribuția o plătește biserică. — Biserică e de lemn de 13 m. 20 cm. lungă, 6. m. 20 cm. lată cu hramul Nașterii Născătoarei de Dumnezeu. Cum se spune în inventarul bisericeii din 20 Iunie 1913 — provăzut cu «Sajó gör-kath. egyház pecsétje. 1848» și cu «Mármaros vármegye Sajó község — 1901» cu subscrierea judeului comunal Mán György și cu sigilul preotului afară de cel al protopopului românesc și al episcopiei — se află în această biserică: «două Antimise: una sfințită de episcopul Iuonu Alexi în anul 1858, cealaltă etc...» «Două Liturgione, una Sibiu 1798, cealaltă Blasiu 1905 etc. etc.»

Casa parohială e de lemn cu 5 încăperi, slabă. Se edifică casă parohială nouă din lemn cu 7 încăperi. Este șură, grajd, 2 cotețe, 3 șoproane. Școala e de lemn necorespunzătoare legii. Casă docentală nu e. Grădină de pomărit comunală. 4 cruci în hotar. Credincioșii concurg cu 400 cor. anual pentru susținerea școlii.

Preotul are lectical: o mierză mălaiu și una ovăs de fum. — După conscrierea preotului din 31 Dec. 1913 provăzută cu «Sajó gör-kath. egyház pecsétje — 1848» sunt 258 fumuri. — Pentru prohod mare are 8—26 cor., prohod mic 2—4., maslu 4 cor., cununie 10 cor., missă 1 cor. 20 t., deslegare 2 cor., pomenire 20 t., botez 80 f., feștanie 2—4 cor.

Cantorului i-se plătește pentru prohod mare 5 cor., prohod mic 1 cor., feștanie 50 f. — 1 cor., maslu 1 cor., cununie 2 cor., missă 20 f.

Protocolul vizitației încă e provăzut cu sigilul de mai înainte. Învățător e Alex. Micle.

În biserică se află: 1. Antologion din Iași 1760. 2. Ceaslov din Blaj 1778. 3. Catavasier din Blaj 1739. 4. Liturghii Sibiu 1798. 5. Molitevnice din Iași 1749. 6. Octoch din Blaj 1760. 7. Pentecostariu din București 1743. 8. Strașnic din Blaj 1817. 9. Triodon din Iași 1746. (Bilea. O. c. p. 179).

(Va urma).

Dr. V. Moldovan.

Impresii fugare din Maramurăș.

Amabilitatea dlui Dr. Ion Mihályi avocat în Sighetul Marmatiei — adevărat gentilom — mi-a procurat în timpul petrecerii scurte pe pământul lui Dragoș voevod, clipe de rară bucurie sufletească, cari mă vor urmări o vedenie plăcută toată viața. Cedând aceluiașii călduroase de-a face împreună cu dsa o excursie prin munții Maramurășului pe frumoasa vale a Vișăului până la Borșa, am putut gusta neturburat farmecul unor priveliști, cari abia cred, că mai au păreche.

Intr'o zi de toamnă foarte de dimineată, așa zicând cu noaptea în cap, pornesc din comuna Sarasău cu trăsura dlui Petru Mihályi plăcutul meu amfitrion spre Sighet, unde m'asteaptă gata de drum soțul de călătorie. Eram învâlit bine în o călduroasă bondă blănită cu păr de capră africană și aveam în cap o căciulă de jder par'că eu ași făcut parte din ceata lui Amundsen sau a lui Peary exploratorii polurilor pământului. Puteam deci să suport prea bine orice frig, cât de strajnic. Precauțiune binevenită!... Căi mă duc repede ca gândul. Trec în zbor pe lângă marea livadă de pomi a amfitrionului, în dreapta drumului, un raiu în timpul verii, și un nesecat izvor de câștig în timp de belșug. Pomii își proiectează până departe spectrele umbrelor lor. Liniște stăpânește pretutindeni. Pe ceriul, acoperit la marginea zării de nouri groși, licăresc încă stelele cu lumina lor dulce, nespuse de vie și luna, palida Phebe, scaldată în văpăi argintii, alunecă tăcută ca un sîn, pe apele tării nemărginite. Cât de adevărate sunt cuvintele scripturii: „Ceriurile spun mărirea lui Dumnezeu și facerea minilor lui o vestește tării: ziua zilei spune cuvânt, și noaptea nopții vestește știința. Nu sunt graiuri nici cuvinte, ale cărora să nu se audă glasurile lor. În tot pământul a ieșit vestea lor și la marginile lumii cuvintele lor“. Cu adevărat! Graiurile și cuvintele firmamentului sunt limpezi și puternice, și glasul lor se aude în tot pământul, se aude în toată lumea, se aude până la marginile lumii!

Incepe a mihi de ziua. Umbrele întunericului se mai destramă și în dreapta drumului se lămuresc contururile „Petrii“ și a „Solovanului“ spinări și pereți de munți, ce închid zarea spre miază-zi. În văi și văgăunile munților mai stăruie lăna albă a negurii dese, pe care Boreasul aprig, cu părul și barba albe de zăpadă, se silește din răsuputeri s'o imprăstie în toate direcțiile rozetei vânturilor. În stânga noastră se aude de abia murmurul lin, dulce ca o muzică ce-ți gădila plăcut auzul, al Tisei sburdalnice, p'aci copil încă zglobiu, cu unda cristalină. De departe spre răsărit și miază-noapte văd zugrăvind-se în zare liniile șterse ale munților ascunși în ceață, cari dându-și mâna ca la horă, închid Sighetul într'un amfiteatru mareț. Ne apropiem de oraș. Lămpile electrice cu lumină mohorâtă și palidă străbat ceața deasă ce s'a așternut pe uliți, dându-le aspect din cale afară trist. Nu văd pe străzile pustii decât puține umbre fugare de jidani cu caftane murdare, flenduroase, cu nas acvilin, cu ochi lacomi de pradă, cu spinarea încovoată, în tot momentul par'că pregătiți

să-și înfigă adânc ghiarele ascuțite, în carnea caldă de sânge a victimelor nenorocite, pe cari le pândesc pe la răspântii. Ce plagă sunt acești cazaci pe bieții maramureșeni! Ți-se strânge inima! Chiar și acest oraș capitala județului, e aproape întreg în mâinile lor. Orologiul dela biserica calvin — care trecem grăbiți, arată ora 6. Surghiul îndeamnă căii cu sfichiul biciului și peste două minute mă văd în cândva de demult românească pe lângă casa drăguță a dlui Ion Mihályi, care mă întimpină gata de plecare, cu zimbetul pe buze, cu geamantan și bagajii pline cu tot ce trebuie la o excursiune, pentru ca paralel cu sufletul, ce se va desfăta în frumusețile firii, să se bucure și nemernicul trup, tovarășul său nedespărțit. Zăbovim încă câteva minute, până ce dsa aduce din cancelarie câteva harte militare, ce ne vor face prețioase servicii în drum spre orientare, și-apoi cu un „Doamne ajută“ poruim la gară să nu întârziem dela tren.

Cu toată teama de-a întârzia a trebuit să așteptăm plecarea trenului mai bine de douăzeci minute. Și cine nu știe cât e de plictisitor să aștepti pe la gări?! Ce vreți! Calea ferată e încă nouă, și-apoi de pe vremea lui Kossuth fost ministru al căilor ferate și trenurile s'au dedat cu un dulce far niente. „Quid est tam populare quam pax, otium?“ ar zice Cicero, dând nepăsător din umeri.

În sfârșit spre bucuria noastră trenul pleacă. Dar numai după ce în semn de prietinie sinceră ne zmănțește și scutură zdравă, și-o pornim! Locomotiva tușește, se'nădușă, slobode rotocoale groase de aburi, o coloană lungă de fum acru ce varsă văpăi de schintei, roatele alunecă pe șine tot mai repede, țacănitul vagoanelor devine tot mai întezit, și iată-ne afară din gară, din incinta orașului ce pute binișor a usturoiu... Stăm ghemuiți în cupeul nostru mic și vechiu, în tovarășia alor doi percinați. În lipsă de altă distracție — nu-ți trece oare toată pofta când vezi lângă tine astfel de lighioane? — desfacem hartele militare și cu ele în mână ne uităm prin geam la priveliștile, ce dea dreapta și dea stânga drumului până în zare se desfac cu iuțeală ca de pe pânza unui sul imens nevăzut, fug spre tine, se opresc chiar în preajma ta și cearcă să alope privirile dornice de panorame nevăzute. Durere, că nu ne prea mulțumesc gusturile, poate prea rafinate! Deocamdată ochii — minunat aparat — prind în treacăt chipul searbăd al depozitului de sare proprietatea băncii comerciale din Pesta, ce ține monopolul vânzării sării în toată țara, și ținea cândva și în Bulgaria și panamalele căreia au umplut Europa. Ceva mai încolo, dealungul țărmlui Tisii, ce grăbită își mână gureșele unde spre Dunărea albastră, prind chipul mai multor schele destinate pentru plutele ce de-aci și și de mai sus se duc până la Solnoc și Seghedin. Unle-s pline cu plute ce așteaptă nerăbdătoare brațele vânjoase ale Apșenilor, cari știu să le cârmuiască în pace și să le feriască de gurile lacome ale vâltorilor; iar, altele-s goale. Apoi, în fuga trenului ce aleargă acuma cu puteri îndoite, prind chipul mai multor biserici rusești frumoase și bine îngrijite, din comunele Bocicuel, Bocicăul-mare, în partea dreaptă a râului, între cari e așezată pe-o vale largă o mare

fabrică de chimicale cu sute de muncitori, condusă de nemți. Lemnul și pământul, materialul brut, și-l aduce din munții dimprejur. Un pod de fier întins peste râu, comunică cu fabrica, legând un mal de celalalt. Aripile-i zac însă culcate în unda râului viclean, Furia apelor din âst an a rupt și acest pod, slab zăgaz, în fața puterii lor a toate exterminatoare.

(Va urma)

Dr. At. Nicolescu.

Tipicul anului 1913.

— de Septimiu Popa. —

LUNA LUI DECEMBRIE.

1. Dumineca XIV dela Luca și sf. profet Naum. Vers 1, Ev. Inv. IV.

Sâmbătă sara și Duminecă dimineata rânduala Octoiului cu catavasiile Crăciunului, punând din Mineiu cele dela „un profet“.

La liturghie Ap. Ef. 5, 8. — Ev. Luc. 18, 35. fost'a când s'a apropiat Isus de Ierichon un orb. — Duminecă seara din Minei dela „un profet“ — iar celelalte din Octoih după sistemul Duminecii trecute, — fără văhod.

6. Vineri Sfântul Ierarch Niculae. Toată slujba din Minei, cu catav. Crăciunului. La fericiri Mărire și acum viers 2. Plecând cerurile (Alt canon c. VI. a Născ.). Vineri seara din Octoihul cel mare de Vineri seara, ori din cel mic dela pag. 152, iar din Minei cele 3 stihiri dela un arhieru cu Mărire și acum a lor, celelalte toate din Octoih pe cum s'a zis. —

8. Dumineca X. dela Luca. Viers 2 Ev. Inv. V. — Sâmbătă seara și Duminecă dimineata serviciul din Octoih cu catavasiile Crăciunului, punând din Minei cele dela „un cuvios“.

La liturghie Ap. Efes. 6, 10. — Ev. Luc. 13, 10. învăța Isus într'o sinagogă...

Duminecă seara nu punem nimic din Octoih, ci cântăm întreg serviciul din Minei dela 9 Dec.: „Adurmirea sf. An“.

15. Dumineca XI. dela Luca, a sfinților strămoși. Viers 3, Ev. Inv. VI.

Sâmbătă seara la Dne strigat-am punem 6 din Octoih dela viers 3. — Cu crucea ta, — Luminatus'a, — Preamăresc, — Crucii tale, — Cântăm, — Celor ce, — apoi din Minei dela „Dumineca sf. strămoși 4 — „Ale strămoșilor astăzi credincioșilor săvârșind pomenire“ — etc. Mărire tot de acolo, — Și acum din Octoih: „Cum să nu“. — La stihovă cele din Octoih, Mărire din Minei: Veniți iubitorilor — Și acum din Octoih: Fără de sămăntă — Tropar al versului și al strămoșilor: „Întru credință“.

Duminecă dimineata Măneatul din Octoih, punând din Minei dela Dumineca strămoșilor după c. III. Ipacoii: „Focul în roauă“ — și condacul și icosul versului, — iar după c. VI. condacul și icosul tot al strămoșilor. — Luminatoarea VI. Mărire și acum: cele din Minei a strămoșilor. — La laude 4 din Octoih: Veniți toate — Spus'au toate — De bucurie toate — Întru lumina ta — apoi 4 din Mineiu ale strămoșilor: Toți acum — de 2 ori — Stins'au puterea — În groapă — Mărire din Minei viers 7: Veniți toți — Și acum: Preabinecuvântată. — După Doxologia cea mare în loc de

„Astăzi mântuirea“ — zicem stihira Ev. Inv. VI.

La liturghie: Apostol: Colos: 3, 4. Ev. Luc. 4, 6. — „un om oarecare a făcut cină mare.“

Duminecă sara. Inseratul mic din Octoih, punând la Doamne strigat-am 3 dela „un profet“ cu Mărire și acum a lor, iar celelalte toate din Octoih.

22. Duminecă înaintea nașterii lui Ius Hristos. — Vierș 4. Ev. Inv. VII.

Sâmbătă seara la Doamne strigatam punem din Octoih 4: — Crucii tale — Oprirea lemnului — Porțile iadului — Veniți să laudăm — apoi 3 ale înainte serbării: — Fiica lui Dumnezeu — Impreună scriindu-te — Nașterea cea necuprinsă — apoi 3 ale strămoșilor: Ale strămoșilor astăzi — Ca într'o răcoreală — Ca într'niște roaună — Mărire din Mineiu: Daniil bărbatul — Și acum: Peșteră bine te împodobeste — După Vahod și Prohimen citim parimiile dela 11 Octomvrie. — Apoi stihovna din Octoih cu Mărire și acum din Mineiu; Troparul vierșului și al mineiului: Marisunt.

Duminecă dimineața Mănecatul din Octoih cu cântările crăciunului. După c. III ipacoini din Mineiu: Ingerul a răcorit — și condacul și icosul vierșului. Iar după c. VI Condacul și Icosul „Veselește-te Vifaima... Luminătoarea VII. Mărire și acum: din Mineiu. — La laude 4 din Octoih: Cea ce crucea — Cu crucea ta — Cu crucea ta — Din sinurile — și 4 din Mineiu cu Mărire și acum de acolo. — Stihira VII a Ev. Inv. a cântăm după Doxologie în loc de „Astăzi mântuirea“.

(Va urma)

Posta Administrațiunii.

Am primit și chităm abonamentul dela: *Vălioara* pe 1913. — *Apanagyfalu* pe 1/9—15/12 1911. Rugăm continuarea achitării până la finea anului 1913. — *Misztófalu* pe 1913 sem. 2-lea. — *Szamoslippó* pe 1913. — *Dr. V. M. Felsővisó* pe 1912. — *Alsóbogáta* pe 1913 pătrarul ultim. — *Oláh-németi* pe 1913 trimestrul ultim. — *Görgényorsova* pe 1913. — *I. N. Oláhlápos* pe 1913 quartalul ultim. — *Gogan* pe 1913. — *Hagymászlápos* pe 1/10 1904 până 1/7 1905. — *M.-Sziget* pe 1913 sem. 2-lea. — *O. Haragos* pe 1913 sem. 2-lea. — *Spálnaca* pe 1913. — *Iacodul rom.* pe 1913. — *Cojocna* pe 1913. — *Jucul superior* pe 1906 întreg și din 1907 sem. 1-iu. Rugăm continuarea achitării anilor următori. *Bilak* pe 15/10 1913 până 10/11 1914. *Proștea mare* pe 1913. *Tasnádszilvás* pe 1913 sem. 2-lea. — *Petrilaca rom.* pe 1913. — *Ibașfalău* pe 1913 ultimul pătrar. — *Kerellősztpál* pe 1/10 1900—1/4 1902. Rugăm urgent a ne trimite restul anilor următori. — *Pustatopa* pe 1913. — *Hátsegváralja* pe 1904—1/5 1907. — *Comorțite* pe 1913. Rugăm și pe anii de mai înainte. Antecesorii în ce parohii sunt? — *Mezőcsávás* pe 1/10 1911—1/6 1912. — *Hususdu* pe 1913. — *Micoșlaca* pe 1913 sem. 1-iu. — *Cârța* pe 1913. Binevoii a plăti și restanța anilor precedenți.

BIBLIOGRAFIE.

Dr. IZIDOR MARCU:
Teologia pastorală volum I.
Didactică pastorală f. 8° 408
pag. 4 cor. Vol. II. Liturgica
f. 8° 586 pag. 5^{mă} de. Sunt
indispensabilele fiecărui preot.

Se pot primi dela Librăria Seminarului teol. gr. cat. din Blaj cu prețul 950 cor.

Elemente de igienă,

referitoare la biofiziologia anatomică de Dr. V. Hâncu, medic arhidiecezan, — Blaj.

E o lucrare absolut trebuincioasă pentru fiecare om cu carte. — Prin nenumăratele ilustrațiuni dă o iconă foarte intuitivă asupra organismului omenesc. Lucrarea aceasta, care umple o lacună de mult simțită, a fost apreciată și întimpinată pe piața cărților într'un chip din seamă afară elogios.

Se află de vânzare la autor și la Librăria Seminarială din Blaj (Balázsfalva). Prețul 150 + 10 fil. porto.

Proprietar, editor: Vasile Moldovan.

Redactor responsabil: Augustin Gruția.

Institut de asigurare ardelen

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1-5. Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1912	K. 5,456,645.67
Capitalul asigurat pe viață achitate	5,458,689.48
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1912	foc „ 183,667,241.—
	viață „ 11,740,710.—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor. 2.603,400.—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Perseane versate în achiziții cu cerouri bune de cunoscință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(18. 97-?)

A APARUT și se află de vânzare la Librăria Seminarială din Blaj:

ANTOLOGION SAU MINEIUL,

carele cuprinde în sine slujbele dumnezeestilor sărbători, ale Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților preste an după rânduiala bisericii răsăritului de legea grecească,

TOMUL I. legat în piele, cu copcii face 32 cor.

„ II. III. legat în piele, cu copcii face 78 cor.

Toate trei tomurile legate în 2 volume în piele și cu copcii fac 110 cor. — Toate trei tomurile legate în 2 volume cu călcăiu de piele fac 100 cor.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.